

goedgeld

Klimaatgezant Marcel Beukeboom

‘We hebben
invloed, dat
motiveert
enorm’

DROMEN

Een ondernemer uit de community Voor de Wereld van Morgen droomt hardop. Dit keer

Auke de Vries,

samen met Sander Wapperom bedenker van de HeatCycle waarmee zij de warmte van huishoudelijk afvalwater terugwinnen. Met hun vinding wonnen zij de ASN Bank Wereldprijs 2020.

Als technische studenten wisten Sander en ik: we willen ondernemen. Tijdens een aantal “avondsessies” zetten we al onze ideeën op een rij, daar zaten best al een paar redelijke tussen. Grootste gemene deler in al die ideeën was de warmtetransitie. We kwamen erop uit dat we de warmtetransitie wilden versnellen met een oplossing die gebruikmaakt van een warmtebron. Daarmee was ons bedrijf DeWarmte een feit. In de warmtetransitie speelt de kostenfactor een grote rol. Veel van die systemen zijn heel duur, dat belemmert mensen in het zetten van de volgende stap. Met de HeatCycle is het terugwinnen van warmte betaalbaar, is onze boodschap. Naast de relatief lage kosten, was het winnen van de Wereldprijs het laatste zetje voor onze vinding. Het betekende veel media-aandacht in dagbladen, op social media en op de radio. En vooral de nieuwsbrief van ASN Bank die naar klanten gaat, zorgde voor drukte. De volgende dagen stond de telefoon niet meer stil en stroomde onze mailbox vol, we hadden zo’n 70 gesprekken op een dag! Veel bellers bestelden een installatie, gelukkig maken we die niet alleen. Het warmte-terugwinsysteem produceren we samen met een Nederlands bedrijf, andere componenten van het HeatCycle-systeem kopen we in, zoals de boiler. Onze droom is de HeatCycle in de nabije toekomst uit te breiden met aanvullende modules, zodat onze klanten stap voor stap verder kunnen verduurzamen. Onze huidige oplossing gebruikt huishoudelijk afvalwater als bron. Voor nieuwe toepassingen willen we ook andere bronnen gebruiken, zoals lucht of zon via thermische panelen. Uiteindelijk is onze wens uit te groeien tot een duurzaam warmtebedrijf dat allerlei oplossingen biedt die de duurzame transitie versnellen, in de vorm van maatwerk. Let wel: onze droom is idealistisch, het is zeker niet onze bedoeling er miljonair mee te worden.’ • dewarmte.nl

voor de wereld
van morgen

asn bank

ASN Bank
Postbus 93514
2509 AM Den Haag
telefoon 070 - 35 69 333
informatie@asnbank.nl
www.asnbank.nl
ASN Klantenservice
070 - 35 69 335

goedgeld is een uitgave voor klanten en relaties van ASN Bank. In 2021 verschijnt het magazine drie maal op papier en online.

Redactie ASN Bank:
Afdeling Marketing & Communicatie

Advies redactie:
Buro Opwaarts, Zeist

Journalistieke productie en coördinatie:
Maters & Hermsen, Leiden

Ontwerp en opmaak:
Katja Visser, Den Haag
Foto cover:
Lars van den Brink, Amsterdam
Druk: Quantes, Rijswijk

April 2021
© 2021 ASN Bank

Materiaal:
Magno naturel

ASN Bank beoogt met Goedgeld de dialoog over verduurzaming van de samenleving te stimuleren. De meningen en overdenkingen in dit magazine dragen bij aan die dialoog, en weerspiegelen niet per definitie de visie van ASN Bank.

INHOUD

- 4 Focus** 85,4 meter hout in de wolken
- 6 Goed nieuws** Hoe verzekeren duurzaam kan zijn
- 8 Baanbreker** Klimaatgezant Marcel Beukeboom: ‘We hebben invloed, dat motiveert enorm’
- 14 Duurzaam dilemma** Wapens: in de ban of onder voorwaarden accepteren?
- 18** Wereldwijde standaard voor het meten van impact op biodiversiteit
- 20 Carola Wijdoogen:** ‘Bedrijven die niet voorsorteren op groen herstel verliezen hun reden van bestaan’
- 25 Hoe zit het met...?** Het Nieuwe Rijden 3.0.
- 28 In beeld** Ode aan de mens in 3 kunstwerken
- 36 Menselijke maat** Positieve impact voor klant en samenleving
- 38 VDWVM** Voor al je vragen over duurzaam wonen
- 39 Column** Madeleijn van den Nieuwenhuizen

CO₂-SLURPER

Een opvallende verschijning in het stadje Brumunddal in Noorwegen, aan het meer van Mjøsa: de Mjøstårnet, met 85,4 meter het hoogste houten gebouw van Europa. Met appartementen, kantoorruimten en een hotel. De constructie is grotendeels van hout, de vloeren zijn van gelamineerd fineerhout en voor de trappenhuizen en liftschachten is kruislaaghout toegepast. Met het gebouw willen de architecten bio-based bouwen stimuleren, waarbij natuurlijke, hernieuwbare materialen worden gebruikt om huizen te bouwen.

In Nederland kunnen we in naaldbossen hout oogsten voor 50.000 woningen per jaar. Door huizen te bouwen van bijvoorbeeld kruislaaghout voorkom je het gebruik van beton en staal, materialen die in de productie veel CO₂ uitstoten. Met hout als bouw materiaal haal je CO₂ uit de lucht én leg je het voor jaren vast. 'In het programma "Ruimte voor biobased bouwen" delen we onze kennis over biobased bouwen met andere financiële instellingen', zegt ASN Bank-directeur Arie Koornneef. Over tien jaar willen we complete biobased wijken met betaalbare woningen hebben in Nederland. ASN Bank kan daarbij een rol spelen door duurzame bosbouw en ondernemerschap te ondersteunen, financieel en door consumenten te helpen, bijvoorbeeld via duurzame hypotheek. ●

In beeld een inspirerend voorbeeld van houtbouw. ASN Bank is niet betrokken bij dit project.

HOE KAN VERZEKEREN DUURZAAM ZIJN?

ASN Bank had tot nu toe geen verzekeringen. Daar komt dit jaar verandering in dankzij de samenwerking met verzekeraar a.s.r.. We trappen af met een duurzame variant van de woonhuis-, inboedel- en aansprakelijkheidsverzekering. Hoe verzekeren duurzaam kan zijn? De verzekeringspremies van klanten worden duurzaam belegd volgens het duurzaamheidsbeleid van a.s.r. én ASN Bank. Bij herstel van de schade kan de klant kiezen voor schadeherstel met duurzame materialen. Bovendien wordt 2 procent van de premie geïnvesteerd in innovatieve duurzame projecten. Via de nieuwsbrief houden we je op de hoogte.

1,3 miljoen euro naar maatschappelijke partners

ASN Bank doneerde in 2020 ruim 1,3 miljoen euro aan projecten van haar maatschappelijke partners. In het onlangs gepubliceerde jaaroverzicht lees je er meer over. Amnesty International organiseerde met deze donatie onder meer online masterclasses mensenrechten voor hbo- en wo-studenten. Ook Fair Wear Foundation, Stichting De Noordzee, Natuur & Milieu, IVN Natuureducatie, Urgenda, War Child, Nationaal Fonds Kinderhulp en de ASN Foundation konden weer op onze steun rekenen.

TOP 5

Hier ging je spaargeld naartoe in 2020

In het pas gepubliceerde Jaaroverzicht 2020 lees je wat we met je spaargeld deden en hoe we ons hebben ingezet voor het klimaat, mensenrechten en biodiversiteit. Hieronder alvast de 5 grootste doelen voor het spaargeld dat je ons hebt toevertrouwd.

-
€ 4.711 miljoen
Hypotheken
-
€ 2.333 miljoen
Europese staatsobligaties
-
€ 1.493 miljoen
Sociale- en klimaatobligaties
-
€ 669 miljoen
Duurzame energie
-
€ 275 miljoen
Woningbouw

Mensenrechtenfilmfestival komt naar je toe

Het Movies That Matter Festival transformeerde vorig jaar tijdens de coronalockdown voor het eerst in een online filmfestival. Die ervaring komt dit jaar helaas weer van pas. De dertiende editie van het Haagse festival gaat zich namelijk weer geheel online afspelen. Gesteund door de ASN Foundation (die één van de partners is van dit festival) en met ruim 60 nieuwe films en documentaires over mensenrechten, waaronder ook de Nederlandse documentaires Desert Paradise en Shadow Game. In Desert Paradise laat Ike Bertels zien hoe bewoners van een stadje in het zuiden van Namibië nadenken over hun toekomst na de sluiting van een diamantmijn. In Shadow Game laten Eefje Blankevoort en Els van Driel zien hoe jonge vluchtelingen hun reis door Europa, op zoek naar een nieuw thuis, als een 'game' zien.

moviesthatmatter.nl

Van bouwen met baksteen naar biobased

Nederland staat voor een flinke opgave. Binnen 10 jaar moeten er 1 miljoen betaalbare woningen worden gebouwd en nog eens 1,5 miljoen bestaande woningen worden verduurzaamd. Blijven bouwen met traditionele materialen als beton, staal en steenwol is geen optie meer. De productie van deze materialen brengt veel CO₂-uitstoot met zich mee. En die uitstoot moet naar beneden hebben we in Europa afgesproken: in 2030 55 procent minder dan in 1990. Om die ambitieuze klimaatdoelen te halen, hebben beleidsmakers, bouwbedrijven, architect Marco Vermeulen en ASN Bank recent een verkenning uitgevoerd naar nieuwe manieren om huizen en bedrijfspanden te bouwen. Het is nu tijd voor concrete vervolgstappen via het programma Ruimte voor Biobased Bouwen.

Beeld: Studio Marco Vermeulen

GRIJS, GROEN EN DONKER-GROEN BELEGGEN

Nederlandse beleggers hebben een steeds grotere keuze uit duurzame beleggingsfondsen. Maar hanteren die allemaal dezelfde definitie van duurzaam? Ja, dankzij nieuwe Europese regels die op 10 maart 2021 zijn ingegaan. Er zijn volgens de SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) drie categorieën: artikel6-, artikel8- en artikel9-beleggingsfondsen. Om het onderscheid iets begrijpelijker te maken, kun je zeggen dat beleggers nu uit drie kleuren beleggingsfondsen kunnen kiezen: grijze

fondsen die zich niet actief richten op duurzaamheid, lichtgroene fondsen die milieu- of sociale aspecten promoten, en donkergroene fondsen die een of meer concrete duurzame beleggingsdoelstellingen hebben. Het was geen verrassing, maar het kostte wel wat werk om alles voor de nieuwe regelgeving in orde te maken. Vol trots kunnen we zeggen dat alle twaalf ASN Beleggingsfondsen ook volgens de nieuwe regels donkergroen zijn.

Klimaatgezant Marcel Beukeboom

‘Als we langer
wachten, is de
kans verkeken’

TEKST Rody van der Pols
BEELD Lars van den Brink

Als klimaatgezant is Marcel Beukeboom het gezicht van de Nederlandse klimaatdiplomatie in binnen- en buitenland. De mensheid gaat een ongekend spannende fase tegemoet, toch is hij positief gestemd. ‘We hebben invloed, dat motiveert mij enorm.’

Om te beginnen: wat doet een klimaatgezant?

‘Ik vertegenwoordig Nederland wanneer er internationaal over klimaat wordt gesproken. Denk aan bijeenkomsten rondom het klimaatakkoord van Parijs, de toppen van de G20, noem maar op. Ook praat ik bijvoorbeeld mee in de *Powering Past Coal Alliance*, een internationaal samenwerkingsverband dat de uitfasering van steenkool als brandstof wil versnellen. Daarnaast heb ik binnen Nederland de rol om internationale afspraken te vertalen naar een “handelingsperspectief”. Daarvoor ben ik veel te vinden op scholen, universiteiten, bij gemeentes en bedrijven om het klimaatverhaal te vertellen.’

Lang niet alle landen hebben een klimaatgezant. Waarom niet?

‘De benoeming van een gezant onderstreept het belang dat je als land aan een thema hecht. Zo hebben we in Nederland gezanten voor mensenrechten, migratie, water en dus voor klimaat. De eerste Nederlandse klimaatgezant werd in 2010 benoemd naar het voorbeeld van de Amerikanen. Toen ik in 2016 in deze functie begon, was ik de derde van Europa. Inmiddels zijn het er zo’n twaalf of dertien. Dus grofweg de helft van de Europese lidstaten heeft een klimaatgezant. De functie wint – gelukkig – aan terrein.’

Hoe staat Nederland erop binnen Europa? En hoe kunt u daaraan bijdragen?

‘We hebben een herkenbare en gewaardeerde klimaatdiplomatie. Zo waren we een van de initiatiefnemers van een “kopgroep” die actief lobbyde voor een Europese CO₂-reductiedoelstelling van 55 procent in 2030 in plaats van de geplande 49 procent, een doelstelling die de Europese Raad afgelopen december overnam. Maar: op de lijstjes van emissiereductie, hernieuwbare energie en energie-efficiency horen we niet bij de top van Europa. Daarop krijgen we ook kritiek vanuit Brussel: jullie roepen dat het sneller moet, maar ondertussen hebben jullie zelf

moeite om die ambities uit te voeren. De realiteit is soms weerbarstig. Ik zie veel beweging, maar het is niet altijd zichtbaar in de lijstjes.’

En bovenop de klimaatcrisis kwam een gezondheidscrisis...

‘Zeker, dat maakt de komende tijd spannend. Je hoort nu geluiden van: we hebben een periode minder kunnen vliegen en consumeren, we halen de klimaatdoelen. Maar uiteindelijk is dat een miniem deukje in de langetermijngrafiek als we geen fundamentele keuzes maken en meer klimaatambitie tonen. Grote klimaatconferenties zijn afgelast, de afspraak om in 2020 nieuwe klimaatplannen in te dienen bij de VN is opgeschort. Gelukkig hebben we met de VS nu weer een krachtige speler aan boord die de goede kant op duwt. Maar naar welke kant de balans precies uitslaat? *The jury is still out*, zoals ze dan zeggen.’

Wat leren we van de coronacrisis?

‘In elk geval dat ons economisch model aan herziening toe is. Als

deze pandemie iets duidelijk maakt, is dat wij als mensheid tegen de grenzen van het ecosysteem oplopen. Maar óók dat we invloed hebben op het klimaat. Groei als overkoepelend mantra moet echt iets van het verleden zijn. We moeten ons spiegelen aan de natuur: zoeken naar balans en evenwicht in plaats van die eeuwige groei.’

Bevinden we ons op een kantelpunt als het gaat om klimaatverandering?

‘Dat denk ik zeker. We kennen allemaal de oplopende grafieken die ergens de komende jaren een knik naar beneden moeten laten zien. In deze periode moeten we besluiten nemen om het scenario van maximaal anderhalve graad klimaatopwarming in beeld te houden. Wachten we veel langer, dan is de kans verkeken. Gelukkig blijkt uit opiniepeilingen, zowel nationaal als internationaal, dat een meerderheid van de bevolking bezorgd is over het klimaat. Deze groep verwacht dat hun regering hun rol pakt. Ook zien mensen in toenemende mate dat ze zelf invloed hebben. En als ik kijk naar de verkiezingsprogramma’s van onze grote partijen: die zijn allemaal opgeschoven naar meer klimaatambitie en vergroening. Of kijk naar een land als Denemarken waar vorig jaar klimaatverkiezingen zijn gehouden. Daar is de lat van emissiereductie van veertig naar zeventig procent getild en zeggen ze: vergroening is de toekomst, daar liggen de kansen, laten wij daarin wereldleider worden.’

Ook vanuit een welbegrepen eigenbelang, dus?

‘Zeker. Naast de fysieke bedreiging van klimaatverandering – zeespiegelstijging, hitte, droogte,

‘Anderhalve graad betekent niets als je het niet kunt vertalen naar concrete doelen en acties’

enzovoorts – liggen er ook economische kansen. We weten dat in de hernieuwbare energiesector meer banen zijn dan in de fossiele sector, om maar iets te noemen. Je ziet dat bijvoorbeeld gebeuren in de haven van Rotterdam. Het Havenbedrijf heeft de ambitie om uit te groeien tot meest duurzame haven ter wereld. Voor een innovatief land als Nederland liggen hier volop mogelijkheden.’

Hoe betrek je als klimaatgezant bedrijven bij de klimaatdiscussie?

‘Op verschillende manieren. Ik ga bijvoorbeeld met bedrijven in gesprek om ze te helpen de vertaalslag te maken van internationale afspraken naar bedrijfsdoelen. Ook voor mij is dat heel leerzaam. Ik bedoel: anderhalve graad betekent niets als je het niet kunt vertalen naar concrete doelen en acties. Dat is wat bedrijven goed kunnen: nadenken over wat nieuwe omstandigheden betekenen voor grondstofgebruik, de gewijzigde marktvraag, noem maar op. Soms “partner” ik ook met bedrijven door hun inspirerende voorbeeld te gebruiken binnen een diplomatieke missie, bijvoorbeeld door een gezamenlijk verhaal te vertellen op een internationaal podium. Deze transitie moeten we samen doormaken; samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven is daarbij onmisbaar.’

U bent ook ambassadeur van het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF). Wat doet u in die rol?

‘PCAF is een methodologie die banken helpt om hun CO₂-voetafdruk inzichtelijk te maken. Als lid van het Platform voor Duurzame Financiering heb ik, waar ik maar kon, internationaal de aandacht gevestigd op dit initiatief en zo bijgedragen aan de verspreiding ervan. Zo zijn er nu ook Amerikaanse banken die het gebruiken. Een belangrijke stap: banken kunnen nu echt sturen op die uitstoot en bijvoorbeeld vervuilende bedrijven weren. Zo heeft PCAF echt impact. Een succes dat ASN Bank gerust mag claimen, zij stonden aan de wieg. Een mooi voorbeeld van samenwerking tussen klimaatdiplomatie en de financiële sector.’

>

MARCEL BEUKEBOOM

Sinds november 2016 Klimaatgezant voor Nederland.

Vertegenwoordigt als thematisch ambassadeur het Koninkrijk wanneer internationaal over klimaat wordt gesproken.

Verbindt in Nederland internationale afspraken aan nationaal beleid en uitvoering in de praktijk. Is daartoe ambassadeur van verschillende maatschappelijke initiatieven zoals Dutch Wavemakers, de Week zonder Vlees en het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF), een methodologie die financiële instellingen helpt hun CO₂-voetafdruk inzichtelijk te maken.

Werkte hiervoor bijna twintig jaar in de diplomatie in binnen- en buitenland.

Hoe kijkt u naar de jonge klimaatbeweging? Kunnen jongeren het verschil maken?

‘Sterker nog: die maken het verschil al. Jongeren denken misschien dat hun invloed ophoudt bij de drempel van internationale vergaderzalen, het tegendeel is waar. Ze worden vaak genoemd in die vergaderzalen. Soms in morele zin, van: dit gaat over de toekomst van onze kinderen. Maar soms ook van: die jongeren gaan steeds de straat op, wat moet ik daarmee? Beide reacties leiden tot actie, dat is goed.’

Praat u zelf met jongeren over het klimaatbeleid?

‘Zeker. Vorig jaar nam ik het initiatief om een klasje van acht jonge klimaatambassadeurs op te leiden. Daarbij zocht ik nadrukkelijk naar jongeren buiten de “klimaatbubbel”. Want daar zit hem de uitdaging: er is in Nederland een actieve en bewuste klimaatbeweging – dat geldt voor jongeren én volwassenen – maar de kunst is om die mensen te bereiken die daarbuiten vallen. We hebben nu een diverse groep die actief is op heel andere terreinen. Een rapper, iemand die werkt met asielzoekers, een ander is actief in de cultuursector. Ik probeer ze twee dingen bij te brengen: kennis van klimaatverandering en hoe vertel je je verhaal goed, dezelfde dingen die in mijn gereedschapskist zitten. Dat resulteert al in inspirerende projecten, zoals een rondleiding door de kunstcollectie van het Rijksmuseum vanuit de invalshoek: hoe mensen door de eeuwen heen omgaan met klimaatverandering. Dat had ik zelf nooit verzonnen.’

U bent nu ruim vier jaar klimaatgezant. Hoe houdt u de moed erin?

‘Een goed punt. Toen de jonge klimaatambassadeurs voor het eerst bij elkaar kwamen, heb ik ze gewaarschuwd voor de zogenoemde *valley of despair*, een bekend fenomeen voor iedereen die zich met dit thema bezighoudt. Hoe meer je te weten komt, hoe dieper het dal waar je doorheen gaat. Het gevoel van: ik kan hier helemaal niks meer aan doen, we zijn gedoemd. Gaandeweg ga je je verdiepen in wat er allemaal kan gebeuren en vooral: de invloed die je daar zelf op hebt. Dan klim je uit het dal. Zo ging het bij mij ook. Er zijn genoeg hoopvolle ontwikkelingen. Zoiets als PCAF, de rol van jongeren, dat stemt allemaal optimistisch. Mensen hebben meer invloed dan ze denken. ASN Bank zelf is daar een prachtig voorbeeld van: consequent vasthouden aan een rechte lijn richting een duurzame toekomst. Dat motiveert mij enorm. Wat je kiest, doet er toe.’ ●

‘Mensen hebben meer invloed dan ze denken’

(NIEUWE) WAPENS:

in de ban
of onder
voorwaarden
accepteren?

Wapens zijn nodig om te beschermen tegen misdaad of om onschuldige burgers te verdedigen. Maar ze zorgen óók voor gewapende conflicten en armoede. Zeker nu is alertheid nodig, want wapens vermommen zich steeds vaker in ‘onschuldige’ technologie.

E

en politie zonder wapens kan geen misdaad bestrijden. En niemand zal landen het recht ontzeggen om haar burgers met wapens te verdedigen. Het is de reden waarom Amnesty International zich geen pacifistische organisatie noemt. Als laatste toevluchtsoord kunnen wapens geoorloofd zijn, vindt de mensenrechtenorganisatie. En onder specifieke voorwaarden is het gebruik van geweld geoorloofd, mits de mensenrechten worden gerespecteerd. Bijvoorbeeld tijdens vredesmissies, om de rechtsorde te herstellen en onschuldige burgers te beschermen tegen bijvoorbeeld genocide.

Maar wapens zijn ook een bron van veel ellende. Doordat ze gemakkelijk beschikbaar zijn, dragen ze bij aan het ontstaan en voortbestaan van gewapende conflicten. Daarom stelt de mensenrechtenorganisatie ook voorwaarden aan het gebruik ervan. Zo wijzen ze op de gevaren van een wijdverbreid bezit van wapens en roepen ze op tot het sterk aan banden leggen van wapenbezit en het verbieden van controversiële wapens. Dat resulteerde in 2013 in een VN-wapenhandelsverdrag, dat inmiddels is ondertekend door zo'n 110 landen.

GEZONDHEID EN KLIMAAT DRAGEN BIJ AAN VEILIGHEID

Ook Nederland ondertekende dat verdrag. Maar volgens de organisatie Stop Wapenhandel vinden wapenleveranties van Nederlandse bedrijven nog steeds zonder problemen hun weg naar landen die

in oorlog zijn of verwickeld zijn in gewapende binnenlandse conflicten. Keer op keer blijken wapens geen garantie voor meer veiligheid, zelfs niet als wapenbezit streng wordt gereguleerd. Bezit van wapens verlaagt de grens om deze ook te gebruiken, zeggen tegenstanders. Kijk maar naar het aantal dodelijke schietpartijen in de VS. Het leed dat wapens in gewapende conflicten aanricht, werkt bovendien generaties lang door. In plaats van militair ingrijpen zou vaker moeten worden gekeken naar andere opties, zoals diplomatie. Ook door te investeren in klimaat en mensenrechten kunnen conflicten (en daarmee gewapend ingrijpen) worden voorkomen.

NIEUWE WAPENS COMPLICEREN DISCUSSIE

De meeste gewapende conflicten worden uitgevochten met conventionele wapens. Toch bestaan er ook grote zorgen over nucleaire wapens. Vorig jaar nog waarschuwde de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken (AIV) voor een nieuwe kernwapenwedloop. In het nieuwe VN-Verdrag over het Verbod op Kernwapens zijn voor het eerst alle kernwapens verboden onder het internationaal recht. De hoogste tijd dus voor Nederland om dit te ondertekenen, vindt PAX.

De discussie wordt nog complexer doordat wapens niet altijd de verschijningsvorm hebben die we zouden verwachten. Zelfs een onschuldige laptop kan worden ingezet om bijvoorbeeld drones aan te sturen bij bombardementen. Wat we verstaan onder

DIT VINDT ASN BANK

ASN Bank kiest ervoor om investeringen en beleggingen in wapens uit te sluiten. Sinds de beginjaren van onze bank streven we naar een duurzame samenleving waarin mensen kunnen leven in vrede en veiligheid. Dat is moeilijk verenigbaar met de productie en verkoop van wapens of daaraan gerelateerde producten en diensten, vinden ook de meeste van onze klanten. We zien wel de noodzaak van wapens om burgers te kunnen beschermen of criminaliteit te bestrijden. We vinden dat productie en handel in wapens veel meer onder toezicht van democratische overheden moet staan. Waar wij met name moeite mee hebben, is dat wapenbedrijven floreren wanneer er veel conflicten zijn. Op geen enkele manier willen we bij bedrijven betrokken zijn die daarvan kunnen profiteren. Duurzaamheidsadviseur Emmelien Venselaar licht toe: 'Als een bedrijf met een wapengerelateerde activiteit in verband wordt gebracht, is dat voor ons reden om het bedrijf uit te

sluiten van investeringen of beleggingen. Anderzijds keuren we landen met democratisch gekozen regeringen die hun politie en leger uitrusten met wapens wel goed, mits zij internationale wapenovereenkomsten hebben geaccepteerd.' Maar wat is nu precies een wapen? Emmelien: 'Die vraag blijft steeds lastiger te beantwoorden. Bij een tank en een pistool is het duidelijk, maar bij lichtmasten die worden gebruikt op een militaire vliegbasis, is dat niet zo. Veel producten en diensten vallen bovendien in een grijs gebied, zeker nu informatietechnologie een steeds belangrijker rol speelt in gebruik van wapens. De wapenindustrie is daarbij interessant geworden voor bedrijven die daar vroeger geen enkel raakvlak mee hadden. Bedrijven uit dit grijze gebied beoordelen we per geval. Mochten we na nauwkeurige analyse twijfels hebben, dan hanteren wij het voorzichtigheidsprincipe. Dat betekent: bij twijfel niet doen.'

DIT PLEIT VOOR WAPENS

- Wapens zijn nodig om burgers of een land te beschermen (politie, leger).
- Wapens kunnen worden ingezet voor de bescherming van onschuldige burgers (vredesmissies, criminaliteit).
- Wapens kunnen voorkomen dat geweld escaleert.

DIT PLEIT TEGEN WAPENS

- De massale verspreiding van wapens vergroot de kans dat deze worden gebruikt.
- Wapenhandel voedt conflicten en houdt armoede in stand.
- Wapenbedrijven verdienen aan conflicten. Dat kan leiden tot perverse prikkels, zoals lobby voor gewapend ingrijpen in plaats van diplomatie (Irak, Jemen, etcetera).

een 'wapen' verandert nu informatietechnologie en autonome wapens een steeds belangrijkere rol spelen in oorlogsvoering. Met kunstmatige intelligentie kunnen deze wapensystemen zonder tussenkomst van mensen maar met algoritmen doelen uitkiezen en aanvallen.

PROTESTEN TEGEN AUTONOME WAPENS

In 2020 riep een groep van 170 Nederlandse wetenschappers op tot een verbod op deze *killer robots*. Volledig autonome wapens zouden niet mogen beslissen over leven en dood. Wie is verantwoordelijk als er onschuldige slachtoffers vallen? De ontwikkelaar van de software, de programmeur van de robot of degene die de robot neerzette? Volgens vredesorganisatie PAX ontketent kunstmatige intelligentie in de oorlogsvoering, na de uitvinding van buskruit en de ontwikkeling van kernwapens, een derde wapenwedloop. Waar vroeger de krijgsmacht vooropliep met de ontwikkeling van militaire technologie, zijn nu technologiebedrijven de voortrekkers. Sinds 2019 brengt PAX in kaart welke technologiebedrijven het leger helpen. Tech-reus Google springt er positief uit. Het bedrijf stopte de samenwerking met het Amerikaanse leger nadat medewerkers hiertegen protes-

teerden. Maar Microsoft levert bijvoorbeeld nog wel *augmented reality*-brillen aan het Amerikaanse leger. Overigens heeft ook Amnesty kanttekeningen bij het gebruik van kunstmatige intelligentie, met name bij hoe deze wordt gebruikt bij het handhaven van veiligheid. Onderzoek toont aan dat de inzet van algoritmes (wiskundige formules waarmee kunstmatige intelligentie werkt) door de politie leidt tot massasurveillance en geautomatiseerd etnisch profileren. De mensenrechtenorganisatie roept onder meer op tot meer transparantie en meer duidelijkheid over verantwoordelijkheden, zodat slachtoffers weten waar ze hun recht kunnen halen. ●

Impact op de natuur in kaart

TEKST Caroline Togni
BEELD EyeEm

Wat betekenen onze beleggingen en investeringen voor de natuur en het behoud daarvan? Welke impact hebben ze op de biodiversiteit? De standaard die het platform PBAF ontwikkelt, gaat financiële instellingen antwoorden geven op die vragen. Dit nieuwe bewustzijn moet vervolgens leiden tot stappen om biodiversiteitsverlies te verminderen.

Als mens kun je het Wereldnatuurfonds steunen, Natuurmonumenten, Natuur & Milieu, noem maar op. Maar ook een bank, vermogensbeheerder of verzekeraar kan zijn verantwoordelijkheid nemen voor de natuur en biodiversiteit. ASN Bank zat al vroeg op dat spoor, vertelt Roel Nozeman, biodiversiteitsexpert bij ASN Bank. 'Rond 2014 zetten we de eerste stappen voor de ontwikkeling van een meetmethode om de impact van onze beleggingen en investeringen op de natuur en ecosystemen in kaart te brengen. Een rekentool voor financiële instellingen.' En de bank zette door, zoals zij dat ook deed in het eerste platform van die orde, PCAF, waarin een relatie wordt gelegd tussen bankactiviteiten en CO₂-uitstoot. Nozeman: 'Met het biodiversiteitsplatform PBAF, dat staat voor Partnership for Biodiversity Accounting Financials, willen we andere partijen meenemen op dit onderwerp en streven we naar een wereldwijde standaard voor het meten van negatieve en positieve impact op biodiversiteit. We ontwikkelen een standaard die door overheden en partners wordt gedragen. Geen eenvoudige opdracht', legt hij uit. 'Want: waar begin je, wat is een positieve impact? Er zijn zoveel keuzes mogelijk. De bedoeling is dat we vastleggen op welke punten en hoe we precies gaan meten. De ASN meetmethode (BFFI) is samen met deskundigen op het gebied van biodiversiteit ontwikkeld, die dient ook als basis voor PBAF.'

PBAF ZAL MOETEN GROEIEN

Belangrijk is dat zoveel mogelijk bedrijven uit de financiële sector zich gaan aansluiten bij het platform. De teller staat sinds begin maart op 21 instellingen wereldwijd met een totaal belegd vermogen van 5,8 biljoen dollar. 'Wil je echt verandering bereiken, namelijk dat de balans voor biodiversiteit positief uitslaat, dan zul je als PBAF moeten doorgroeien. We moeten dit samen doen, dan heeft het effect.' De uiteindelijke ambitie is dat PBAF doorgroeit naar een internationaal initiatief waarbij alle deelnemers hun impact meten en doelen stellen om dat aanzienlijk te reduceren. Dat lukt alleen, stelt Nozeman, 'als wij de tools bieden om die impact te kunnen meten en data in kaart te brengen. Dat is nu nog best complex, er is bijvoorbeeld nog geen geaccepteerde eenheid, terwijl je die wel nodig hebt. Bij ASN Bank gebruiken we de soorten die verdwijnen per vierkante meter per jaar als eenheid.'

WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING

ASN Bank en partnership PBAF zetten zich de komende tijd in om de standaard verder te ontwikkelen. Nozeman: 'Tot slot hopen we voor de komende VN-top op een "Parijs-akkoord" over biodiversiteit en ecosystemen. Dat gaat verhelderend werken voor alle betrokkenen.' ●

PBAF

Het Partnership for Biodiversity Accounting Financials (PBAF) is in 2019 opgericht op initiatief van ASN Bank en 'founding partners' ACTIAM, FMO, Robeco, Triodos Bank en Triple Jump. Doel van PBAF is om via kennisuitwisseling bij te dragen aan een geharmoniseerde aanpak voor het beoordelen en meten van impact op biodiversiteit door de financiële sector. In een eerste rapport staan de definities en uitgangspunten om de positieve en negatieve impact van investeringen op biodiversiteit te meten. Financiële instellingen kunnen hiermee hun biodiversiteitsvoetafdruk berekenen met als doel de bescherming en het herstel van biodiversiteit. Voor ASN Bank zelf geldt: in 2030 willen we met al onze financieringen en beleggingen per saldo een positief effect hebben op de biodiversiteit. pbafglobal.com

‘Ik ken niemand die geen leefbare, duurzame samenleving wil’

Ze zorgde ervoor dat de treinen voor 100 procent op windenergie rijden en liet NS een duurzame winst- en verliesrekening maken. Sinds 2019 staat Carola Wijdoogen op de bres voor de verdere professionalisering van het vak van duurzaamheidsmanager. ‘Bedrijven die nu niet voorsorteren op het groene herstel verliezen hun reden van bestaan.’

TEKST Saskia Klaassen
BEELD Josje Deekens

De video trok in 2016 zelfs de aandacht van de internationale pers. Om te vieren dat alle treinen voortaan voor 100 procent op windenergie rijden, liet NS-topman Roger van Boxtel ('Reizen op wind, ik ben er ondersteboven van') zich vastbinden aan een molenwiek. Het grootste windenergiecontract ter wereld leverde Carola Wijdoogen, de vrouw achter deze deal, verschillende onderscheidingen op. In 2014 werd ze MVO-manager van het jaar, in 2017 ontving ze uit handen van duurzaamheidsgoeroe Maurits Groen een 'duurzaam lintje'. Voor deze laatste prijs prees de jury de bijzondere combinatie van eigenschappen van Carola Wijdoogen. Met 'deskundigheid, vasthoudendheid en bescheidenheid' zette ze de NS als duurzame vervoerder op de kaart. De bescheidenheid uit het juryrapport klinkt door als ze terugblijkt op haar tijd bij de NS. Natuurlijk, ook zij is trots op de windenergie deal. 'Maar ik heb dit uiteraard niet alleen gedaan. Een transitie als deze kun je niet als persoon realiseren, zelfs niet als bedrijf. Je doet het met alle stakeholders, je ketenpartners, ngo's.' Dat ze daarbij voor een 'supermooi bedrijf' werkte, hielp zeker mee. 'NS is een bedrijf met enorme maatschappelijke impact. Een grootgebruiker van energie, waardoor we echt een bijdrage konden leveren.' Twee jaar is

Carola Wijdoogen inmiddels weg, maar ze volgt de ontwikkelingen bij het bedrijf nauwgezet. 'Geweldig' vindt ze het dat haar oud-collega Ilse de Vos van Eekeren onlangs de *Circular Award* won voor het duurzaam opknappen van dubbeldekstreinen.

PRIKKELLEN

Voordat ze startte als directeur duurzaamheid werkte Wijdoogen al een aantal jaar bij de NS. Onder meer als hoofd inkoop: 'Ik kocht treinen in, energie, bedrijfskleding; hierdoor kende ik de organisatie goed.' Toch ging ze niet over één nacht ijs toen ze werd gevraagd als eerste directeur duurzaamheid. 'Ik keek eerst drie maanden rond bij andere organisaties. Hoe doen ze het daar, wat is de functietitel, hoe is de functie opgehangen in de organisatie? Op basis daarvan heb ik een plan gemaakt en ben ik teruggegaan naar de directie. Ik wil het graag doen, heb ik gezegd, maar dan op deze manier.'

Een van haar uitgangspunten was dat duurzaamheid 'verankerd' is in de strategie van de NS. 'Niet iets wat je erbij doet, maar een onderdeel van de kernactiviteiten.' Duurzaamheid werd iets van iedereen: 'Alle medewerkers kunnen nadenken hoe ze hun werk met meer respect voor mens en milieu uitvoeren.'

Natuurlijk kreeg ze daarbij te maken met inkopers die duurzaamheid 'ingewikkeld' vinden en cateraars die 'niet weten of dat allemaal gaat lukken'. 'Je wil mensen continu prikkelen. Voorbeelden van buiten aandrigen om te laten zien dat het wél kan.' Wat daarbij goed werkte, was aansluiten bij het vakmanschap van de ruim 20 duizend NS-medewerkers. 'Je hebt het hier over vakmensen, bij die liefde voor het vak sloot duurzaam werken aan. Zo maken de financiële mensen de vertaalslag door het meenemen van duurzaamheidsgegevens in hun financiële planning- en control-cyclus. Dat betekent bijvoorbeeld dat duurzaamheid ook terugkomt in de winst- en verliesrekening, zodat milieu en andere sociale effecten ook worden uitgedrukt in geld. Ze gingen het zien als een verrijking van het vak.'

HET NIEUWE NORMAAL

Ook directe feedback werkt motiverend. 'Laten zien wat medewerkers bijdragen en de mijlpalen vieren. Dan voelt iedereen zich onderdeel van een beweging. Windstroom voor treinen werkte enorm inspirerend, duurzaamheid bleek eigenlijk heel gaaf.' Weerstand, leerde ze, heeft vaak met andere zaken te maken. 'Ik ken niemand die geen leefbare, duurzame samenleving wil. Vaak gaat het om het tempo waarin iets moet gebeuren en hoe. Mensen zijn overbelast, hebben heel veel werk of weinig tijd. Ook daarover moet je het gesprek aangaan.' Wat ook goed werkt is de *default-setting* waarbij de duurzame variant het

'Nu is er de circulaire uitdaging, maar ook op het gebied van inclusiviteit is nog veel te winnen'

nieuwe normaal wordt. 'Geen leasecontract maar een ov-jaarkaart en een gezond assortiment in de kantine. Zo kun je aan meer knoppen draaien dan bedrijven zich realiseren.'

ANTENNE

Toen ze begon bij de NS had Wijdoogen het idee dat ze zichzelf binnen een paar jaar overbodig wilde maken. Inmiddels denkt ze dat de functie van directeur duurzaamheid zal blijven. 'De uitdagingen veranderen, maar een aanjager blijft nodig. De eerste jaren stonden in het teken van klimaat en energie. Nu is er de circulaire uitdaging, maar ook op het gebied van inclusiviteit is nog veel te winnen.' In haar optiek hoort dat (nog) niet thuis op het bordje van de CEO. 'Die is te veel bezig met de waan van de dag. Je hebt iemand nodig met een permanente antenne voor wat er speelt in de samenleving en de langetermijnwaardecreatie van het bedrijf.'

CAROLA WIJDOOGEN (1966) studeerde bedrijfskunde aan Nyenrode Business Universiteit en internationale betrekkingen in Washington. Ze begon in 2003 bij de NS als hoofd inkoop en was van 2010 tot 2019 directeur duurzaamheid. In deze periode sloot ze de grootste windenergiedeal ter wereld. In 2014 was ze MVO-manager van het jaar, in 2017 ontving ze een 'duurzaam lintje'. Wijdoogen schreef in 2016 'MVO doe je zo', een internationale versie verscheen in 2020. Ze is op dit moment directeur van Stichting Sustainability University, dat trainingen geeft en onderzoek doet.

Na haar vertrek richtte Carola Wijdoogen samen met Elfrieke van Galen de Sustainability University Foundation op, om het vak van duurzaamheidsprofessional beter op de kaart te zetten. Daarmee had ze al een begin gemaakt met het boek 'MVO doe je zo' in 2016. Daarin bracht ze de zeven rollen in kaart die een duurzaamheidsprofessional moet hebben als aanjager van duurzaamheid. Inmiddels ligt er een internationaal vervolg: '7 Roles to Create Sustainable Success' en houdt ze zich bezig met advies, training en onderzoek. Het Nederlandse bedrijfsleven doet het met een 6,7 best aardig op het gebied van duurzaamheid, vindt ze. De uitdaging ligt in de vervolgketen. 'Om te zorgen dat je impact verduurzaamt, moet je ook je afnemers meenemen en de afnemers daarvan.'

KLOOF

Een grote uitdaging, blijkt uit een recent onderzoek van haar stichting, is de circulaire economie. 'Een lastige opgave omdat deze zoveel bedrijfsprocessen raakt: ontwerp, inkoop, marketing, financiën.' De transitie van lineair naar circulair vraagt bovendien nieuwe competenties van de professionals. 'Systeemdenken bijvoorbeeld, kunnen in- en uitzoomen. Weten hoe de keten in elkaar zit, het systeem rond een organisatie. In die scholing moet worden geïnvesteerd.' Een ander onderzoek laat zien dat corona de kloof tussen bedrijven verdiept. 'Zij die al bezig waren met duurzaamheid, versnellen en

sorteren voor op het groene herstel. Terwijl de bedrijven die nog niets deden, nog meer op afstand raken.' Het is haar overtuiging dat die bedrijven straks *out of business* zijn. 'Je kunt niet bestaan in een samenleving die niet duurzaam is. Als je daar je producten en diensten niet op afstemt, verlies je je reden van bestaan.' Elk kind begrijpt dat je alleen iets moet produceren dat geen schade veroorzaakt aan mens en natuur, benadrukt ze. 'Maar op een of andere manier

raken we dat besef kwijt. Bizar. Ik zou willen dat duurzaam de norm wordt.'

Eén laatste les voor MVO-managers heeft Carola Wijdoogen nog: weten wanneer je moet stoppen. 'Laat een project los als de organisatie het na twee jaar niet omarmt. Ook ik had wensen die niet uitkwamen, alleen de zichtbare dingen blijven over.' Vaak waren dat projecten op het gebied van catering en mobiliteit, weerbarstige thema's. Ze gooide de projectplannen niet weg, maar stopte ze in een la. Bij de watertappunten voor reizigers bleek de tijd twee jaar later alsnog rijp. 'Opeens was er wel trekkracht en energie om ze te realiseren. De pilot was al gedraaid, de analyses lagen er, het project kon zo worden uitgerold.' ●

HOE ZIT HET MET...

HET NIEUWE RIJDEN 3.0

De campagne 'Het Nieuwe Rijden' stimuleerde automobilisten over te gaan op een zuiniger rijgedrag door slimmer te rijden. Op initiatief van Martin Kroon en Henk Wardenaar komt er een vervolg: Het Nieuwe Rijden 3.0.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat stelt, als onderdeel van de uitvoering van het Urgenda-vonnis, € 1 miljoen per jaar beschikbaar voor een nieuwe campagne om de noodzakelijke verandering in rijgedrag in gang te zetten, Het Nieuwe Rijden 3.0.

Geschikt voor:

- elk type auto en vrachtwagen
- met elke soort brandstof
- ook voor elektrische voertuigen (later meer daarover...)

Waarom is het nodig?

Het Nieuwe Rijden vermindert de CO₂-uitstoot en kan een flinke bijdrage leveren aan de klimaatdoelstellingen: in 2030 55% minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990. De potentiële bijdrage op korte termijn is 1 megaton CO₂ per jaar.

HISTORIE

Vanaf 1990

Verschillende ministeries proberen zuiniger rijgedrag te bevorderen voor energiebesparing en klimaat. VROM en Verkeer en Waterstaat zetten eind jaren '90 daarvoor samen met organisaties als de RAI, BOVAG en ANWB een actieprogramma op onder de naam Het Nieuwe Rijden (HNR).

2004

Start van HNR 1.0, een (overheids)campagne die circa een miljoen ton CO₂-uitstoot per jaar en brandstof bespaart, maar na een aantal jaren stopt.

HOE RIJDEN WIJ NU?

Circa 20% van de automobilisten rijdt echt zuinig. Het gros van de automobilisten wil wel brandstof besparen, maar rijdt uit gewoonte met te veel gas en toeren in een te lage versnelling.

Opmerkelijk zijn de tv-spotjes met de broers Ko en Luuk Doeks uit Hasselt, in een parodie op *The Dukes of Hazzard*. In die Amerikaanse tv-serie uit de jaren '80 hanteren de neven Bo en Luke Duke uit Hazzard een rijstijl die het tegenovergestelde is van Het Nieuwe Rijden.

2013

HNR 2.0 gaat van start als actieprogramma van de autobranche, met als doel om in een periode van drie jaar een reductie van minimaal één megaton CO₂ per jaar te realiseren. Dat doel wordt niet gehaald.

2018

Twee oud-projectleiders, Martin Kroon en Henk Wardenaar, nemen ten behoeve van het Klimaatakkoord het initiatief tot HNR 3.0. Bij de toenmalige ministeries van VROM/Milieu en V&W hebben zij Het Nieuwe Rijden opgezet en vormgegeven. ➤

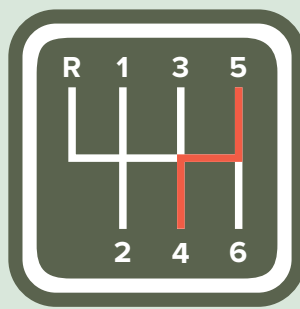
Als alle 12 miljoen automobilisten en vrachtwagenchauffeurs 10% zuiniger zouden rijden, hoeveel CO₂-uitstoot bespaart dit per jaar?
 > 0,3 megaton of
 > 3 megaton of
 > 13 megaton?
 (antwoord op pagina 27)

ZO BESPAAR JE 10 TOT 20% OP JE BRANDSTOFKOSTEN

1. Schakelen
Schakel tussen 2.000 en 2.500 toeren naar een hogere versnelling. Het beste schakelmoment ligt rond de 2.000 toeren. Moderne auto's met auto-maat doen dat vanzelf al in de stand 'ECO'.

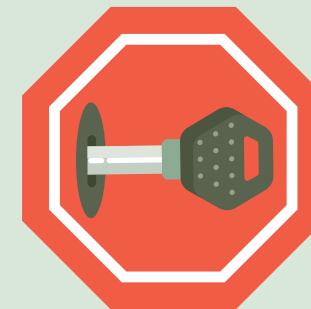
2. Vermijd hoge snelheden en hoge toeren-tallen
Bij hogere snelheden boven 100 km/u loopt het brandstofverbruik en daarmee de CO₂-uitstoot sterk op. In de bebouwde kom kun je bij 50 km/uur de 4e versnelling kiezen, op buitenwegen (60/80 km/u) de 5e of 6e versnelling om het toerental zo laag mogelijk te houden.

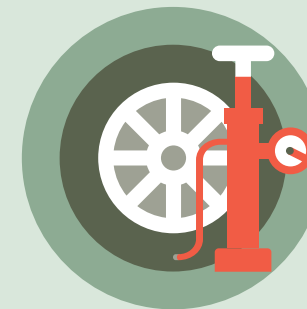
3. Accelereer rustig
Moderne (turbo-)auto's hebben veel vermogen en verbruiken tijdens vlot accelereren al gauw 1 op 3 tot 1 op 5. Brandstofverspilling beperken lukt alleen door minder hard op te trekken en minder gas te geven.

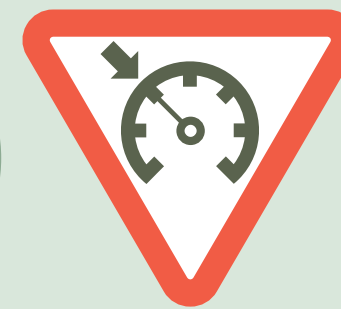
4. Anticipeer op het overige verkeer
Door zo ver mogelijk vooruit te kijken kun je op het overige verkeer en verkeerslichten anticiperen. Hierdoor vermijd je abrupt en noodloos remmen. Als je snelheid moet minderen voor een verkeerslicht, laat dan tijdig het gas los en laat de auto in de versnelling uitrollen.

5. Stationair draaien
Zet de motor af bij korte stops (langer dan een minuut), zoals bij een openstaande brug, een spoorwegovergang, een boodschap of in de file. Start-stop-automaten doen dat al vanzelf.

6. Banden op spanning houden
Als banden te zacht zijn, ontstaat onnodig veel wrijving en slijten de banden sneller. Controleer regelmatig, het liefst maandelijks, de bandenspanning. Een beetje extra spanning (+ 0,3 bar) boven de laagste waarde geeft een lagere rolweerstand, een langere levensduur en een betere wegligging.

7. Gebruik de boordcomputer, toerenteller en cruise-control
Een toerenteller, boordcomputer en cruise-control zijn onmisbaar bij toepassing van Het Nieuwe Rijden en voor maximale brandstofbesparing. Zo zorgt de cruise-control voor een gelijkmatige snelheid, minder brandstofverbruik, minder stress en meer comfort.

DE VOORDELEN OP EEN RIJ

CO₂ en luchtkwaliteit

Door het aanpassen van de rijstijl kun je veel brandstof besparen, zodat de uitstoot van CO₂ en stikstof vermindert. Zo kun je zelf bijdragen aan een beter klimaat. Door een meer gelijkmatige rijstijl presteren automotoren beter en schoner en verbetert de luchtkwaliteit.

Minder bandenslijtage

Met een gelijkmatige rijstijl slijten de banden aanzienlijk minder dan bij een 'sportieve' rijstijl. Ook de juiste spanning in alle banden bespaart veel brandstof en vergroot de veiligheid.

Auto gaat langer mee

Door rustiger te rijden, slijt je auto aanzienlijk minder snel. De motor wordt minder belast, net als de versnellingsbak, de wielophanging en de stuurinrichting.

Minder brandstofverbruik

Het Nieuwe Rijden kan een brandstofbesparing van tenminste 10 tot 20% opleveren (gemiddeld per automobilist 100 tot 200 liter brandstof per jaar) of nog meer als je alle tips consequent toepast. Probeer maar!

Veiliger rijden

Een ontspannen en anticiperende rijstijl volgens Het Nieuwe Rijden zorgt voor een verbetering van de verkeersveiligheid. De kans op een aanrijding is kleiner als je ver vooruitkijkt, ontspannen bent, rustig accelereert en een gematigde snelheid aanhoudt.

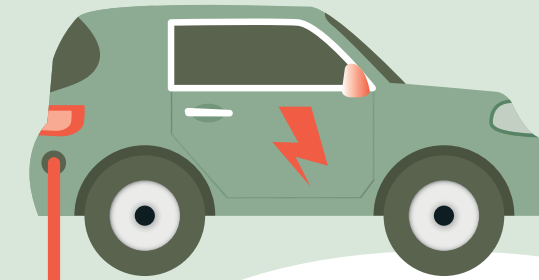
ELEKTRISCHE AUTO

In een elektrische auto kun je ook veel energie besparen door rustiger te accelereren en hoge snelheden te vermijden. Elektrische auto's hebben als voordeel dat het actuele stroomverbruik direct zichtbaar is op de uitgebreide boordcomputer. Het Nieuwe Rijden vergroot je actieradius.

NIEUWE AUTO'S

Als je een nieuwe (turbo)auto koopt, is die ('op papier') al heel zuinig, maar echt zuinig wordt die pas als je Het Nieuwe Rijden toepast. Dus: rijden met lage toeren, en optrekken met minder gas geven. Hoe meer pk's je gebruikt, des te minder zuinig.

Wat zijn de meest zuinige (en 'schone') auto's van het moment? De ANWB geeft een overzicht:

10% ZUINIGER RIJDEN BESPAART:

Het goede antwoord is: 3 megaton (= 3000.000.000 kg CO₂: de uitstoot van 10% van circa 13 miljard liter benzine en diesel die we per jaar verbruiken)

Om in 2030 55% minder CO₂-uitstoot (ten opzichte van 1990) te hebben, moeten we volgens het Planbureau voor de Leefomgeving 41 megaton CO₂ besparen (cijfers 2018).

Tot slot nog een tip: de schoonste en zuinigste kilometer is een niet gereden autokilometer. Pak voor korte ritten vaker de fiets of de e-bike.

De mens centraal

Mensen zijn al 60 jaar de drijvende kracht achter de missie van ASN Bank. Door de inzet van heel veel mensen kunnen we duurzame vooruitgang stimuleren. Als dank brachten we in ons jubileumjaar een ode aan de mens in drie kunstwerken. Met hulp van kunstenaar Hedy Tjin, schrijver Derek Otte en fotojournalist Ilvy Njiokiktjien.

Zes weken lang werkten de drie kunstenaars aan een persoonlijke creatie die hun visie op mensen en vooruitgang verbeeldt. Dat deden ze elk op hun eigen manier: Derek Otte met een gedicht en voordracht, Ilvy Njiokiktjien met een foto en Hedy Tjin met drie doeken op kleurig textiel. Het project startte begin november met een video-aankondiging en vraag van de ASN Bank-directie aan de drie kunstenaars. Via video-updates op Instagram en Facebook konden klanten en (andere) volgers van ASN Bank het creatieproces volgen en de uiteindelijke onthulling van de kunstwerken meemaken. >

Foto's: Milan van Dril en Bom05

Ode aan de mens

Toen Hedy Tjin gevraagd werd om iets te maken als ode aan de mens, dacht zij direct aan textiele doeken. 'Het medium sluit goed aan bij de organisaties die ik als uitgangspunt nam, het heeft een link naar de spandoeken en kleding van de Black Lives Matter-protesten. De doeken passen mooi in het restaurant van Neighbours Kitchen. Voor Lena the Fashion Library gebruikte ik oude kleding uit de winkel. Op deze manier geeft het gebruik van textiel een extra lading aan de doeken.'

VRIENDEN MET EEN DUURZAME MISSIE

Hedy Tjin laat zich inspireren door de mensen om haar heen. Zij motiveren haar om door te gaan met wat ze het liefste doet, illustreren en schilderen.

'Mijn ode breng ik aan vrienden met een duurzame missie: Mitchell Esajas die onder meer met Black Archives racisme de wereld uit helpt, vriendinnen van Lena de Fashion Library die kleding een tweede leven geven en Neighbours Kitchen Lunchroom, een knus restaurantje in Almere dat via Plantbased Soulfood culturen bij elkaar brengt. Zij laten zich door niemand uit het veld slaan en strijden voor een mooiere wereld waar geen plaats is voor racisme, waarin de kledingindustrie duurzamer wordt en meer aandacht is voor plantaardig eten. Voor deze drie organisaties heb ik elk een doek gemaakt.'

DE MOED OM DINGEN ANDERS TE DOEN

Derek Otte haalt zijn inspiratie uit de manier waarop mensen met elkaar samenleven en verandering creëren. Zijn ouders zijn belangrijke voorbeelden voor hem, zij leerden hem hoe je van slechte omstandigheden iets beters kunt maken.

‘Mijn ode is voor iedereen die verandering in eerste instantie in zichzelf zoekt of dat op z’n minst probeert. Zij inspireren mij het meest. Zij geven me, naast stof tot nadenken, de moed om mezelf te bevragen en dingen ánders te doen. Ik publiceer mijn ode op een T-shirt, als metafoor voor een boodschap die je je wél aantrekt en bovendien dichtbij komt.’

Ode aan de mens

‘Op deze bol wil ik aarden, maar de aarde staat bol. Van oververhit en volkomen op hol. Van dovemansoren en blinde vlekken. Van onderdrukking en honger op verschillende plekken. Uitsluiting, uitbuiting, ongelijke verdeling. Met merendeels minder medeleven dan mening. Gekkenwerk is het, om te analyseren. Om dit of dat te begrijpen of zelfs te proberen, het tij nog te keren, om ergens iets aan te doen. Het zal later zo zijn en het is al sinds toen. Het is hier een bende, dat weet iedereen. En niemand verbetert de wereld alleen.

Maar niets hoeft voor altijd hetzelfde te wezen. Als je schuift met ‘voor altijd’, staat er ‘vooral tijd’ te lezen. Tijd waar we allemaal een béétje van hebben. Om niet te vullen maar voeden. Om te doen wat we zeggen.

Om in de spiegel te kijken, om daar dan te zien. Welke zwaktes we kunnen versterken misschien. Om eigen grenzen te slechten, onze codes te kraken. Om werkelijk werk van onze wensen te maken. Om van onszelf te winnen, zonder onszelf te verliezen. Om beter te weten, om anders te kiezen. Om ons bewuster te zijn in plaats van te berusten. In achteloos, machteloos en alles daartussen. Onze winst hoeft een ander niet per se iets te kosten. Als we zien dat we samen iets op kunnen lossen. Op z’n minst in een poging, op z’n minst in het klein. Wie verandering zien wil, moet verandering zijn.’

Fragment uit de ode van Derek Otte. Zie: asnbank.nl/asn-bank-60-jaar/derek-hedy-ilvy-over-hun-ode-aan-de-mens/ode-aan-de-mens-door-derek-otte.html voor de complete tekst.

Ilvy koos ervoor om de drie pijlers klimaat, biodiversiteit en mensenrechten letterlijk in beeld te brengen, onderwerpen waar zij sowieso vaker mee bezig is. Ilvy: 'Normaal gesproken bestaan mijn beelden uit "enkel" beeld. Nu combineerde ik drie verschillende onderwerpen in één foto, en maakte hiervan een compilatie van de drie beelden over elkaar. Meestal denk ik mijn plannen uit in mijn Utrechtse kantoor in de oude Wolvenplein-gevangenis (foto links en rechtsboven). Hier bewerk ik ook al mijn beelden. Voor deze ode deed ik drie losse shoots. De eerste in een bos bij Doorn (rechtsonder). Ik fotografeerde de natuur die voor mij het onderwerp biodiversiteit covert. Voor het thema mensenrechten ben ik mijn archief ingedoken en koos ik uiteindelijk voor beelden uit een serie over palmolie die ik in 2020 maakte in Indonesië. De laatste foto maakte ik in een stadstuin op een dak in Rotterdam, hoog boven de stad. Er liepen zelfs kippen.'

HET GAAT ALTIJD OVER MENSEN

Ilvy Njiokiktjien reist voor haar werk als fotojournalist de hele wereld over. Haar Chinese opa inspireert haar en maakt haar trots. Hij kwam in Nederland met niets en begon hier zijn eigen specerijenhandel, hij wist hoe hij het wilde aanpakken. Als je een idee hebt, moet je er gewoon voor gaan. Dat kreeg Ilvy mee van haar opa.

'In de fotografie ga ik mijn eigen weg. De mens staat hierin altijd centraal. In de dertien jaar dat ik als fotojournalist werk heb ik niets gefotografeerd dat niet met mensen te maken heeft. Het gaat altijd over mensen en hoe mensen met elkaar omgaan. In mijn ode breng ik in verschillende verhalen de pijlers van ASN Bank in beeld: klimaat, biodiversiteit en mensenrechten. Uit drie bestaande reportagefoto's heb ik een nieuwe foto gecreëerd: een man die in Indonesië strijdt tegen de palmolieplantages, Rooftop Revolution, een bedrijf dat zich inspant voor meer groene daken op stedelijke daken en de Kaapse Bossen op de Utrechtse Heuvelrug.'

Strategie de Volksbank en ASN Bank

Positieve impact creëren voor klant en samenleving

Hoe kijken bestuurders van de Volksbank naar ASN Bank? Hoe kan de Volksbank een bijdrage leveren aan de klanten en ontwikkeling van ASN Bank? Welke waarden vinden zij belangrijk? Tweegesprek met Martijn Gribnau en Marinka van der Meer.

TEKST Jeroen Jansen
BEELD Josje Deekens

‘V

oor mij is geluk, eten bij mijn broer. Ook een visje waar ik niet van hou, toch opeten. Omdat ik bij hem ben.’ Martijn Gribnau, de onlangs aangetreden bestuursvoorzitter van de Volksbank, denkt hardop, zoekend, overlegend met zichzelf. ‘Op mijn grafsteen komt niet te staan ‘Hij was CEO en heeft 846 keer vergaderd’, zegt hij lachend. ‘Hopelijk wel dat ik een eerlijk en open mens was.’ ‘Daar wil ik even over nadenken’, zegt Marinka van der Meer, bestuurder van de Volksbank en medeverantwoordelijk voor ASN Bank. ‘Voor mij is geluk genieten van de kleine dingen in het leven. En ik hoop dat mensen mij zien als iemand die ieders waarde echt respecteert. Ik wil vooral als mens gezien worden. Integriteit is voor mij daarbij een belangrijk motief.’

Van belofte naar impact, zo luidt het motto van de Volksbank. Wat brengt dat ASN Bank?

Marinka: ‘Langetermijn-continuïteit. ASN Bank heeft een voorlopersrol, die willen we verankeren en zekerstellen in het grotere geheel van de Volksbank. Een gezamenlijke toekomst biedt daartoe de beste mogelijkheden. De focus op impact geeft ook scherpte om te oogsten waar ASN Bank goed in is.’

Martijn: ‘En nog meer aandacht voor klanten. Als wij eraan kunnen bijdragen om de dienstverlening nog verder te verbeteren, door belemmeringen voor groei weg te halen, heeft dat positieve impact voor klanten van ASN Bank.’

Wat spreekt jullie het meest aan in ASN Bank?

Marinka: ‘De consistentie. In alles wat ASN Bank doet, ervaar ik een continue afweging of het bijdraagt aan verduurzaming en of het klanten helpt. Dat is niet alleen beleid, dat is ook het hart dat spreekt.’

Martijn: ‘Ik ben in 2010 klant geworden en ik noem mezelf vaak lid. Dat zegt iets over de ervaring die ik als klant heb. De klantbediening en interne cultuur ervaar ik ook zo, die hebben met elkaar te maken. Vorm en inhoud kloppen.’

Er wordt veel gesproken over menselijke maat.

Wat is het concreet voor jullie?

Martijn: ‘Ik zou twee dingen willen noemen. Ten eerste het grote belang van een klantenservice waar mensen met empathie klanten helpen. Zij zitten er voor de klanten, niet voor de bank. Niet zo snel mogelijk, maar zo goed mogelijk. Ten tweede, dat klinkt een beetje saai, dat ik het meetbaar maak.

Een klantrelatie-score waaruit blijkt hoe wij het doen. Dat we onszelf bij de les houden of het echt werkt voor klanten.’

Marinka: ‘Tevredenheid, vertrouwen en liefde. Dat zijn begrippen die voor mij alles te maken hebben met menselijke maat. Het een volgt uit het ander en vraagt dus een manier van werken waarbij het klantbelang minstens gelijkwaardig is aan het bankbelang. Gedeelde waarden, daar geloof ik in. Dat is een weg die we zijn ingeslagen en waarbij ASN Bank absoluut een voorbeeld is.’

ASN Bank kent langetermijndoelen, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat en tevreden klanten. Heeft de Volksbank die ook?

Martijn: ‘We hebben een strategie voor de lange termijn uitgewerkt die een bijdrage levert aan de diversiteit van het bankenlandschap, verduurzaming van de financiële sector en de aandeelhouders recht doet. Aantoonbare impact in de aankomende jaren, daar gaat het nu om.’

Marinka: ‘Natuurlijk hebben wij ook ons bestaansrecht te verdienen. Letterlijk. We kunnen onze maatschappelijke missie alleen verwezenlijken, als we ook op lange termijn voldoende kunnen verdienen. Winst maken is daarbij noodzakelijk. Niets in onze plannen gaat over blind geld verdienen, maar over een gezond bankbedrijf dat wil bijdragen aan een wereld waarin diversiteit en duurzaamheid op verschillende wijze wordt vormgegeven. Van klimaat tot wonen, van mensenrechten tot beleggen.’

Wat gaan klanten van ASN Bank merken van de aangescherpte strategie van Volksbank?

Martijn: ‘Dat we sneller keuzes gaan maken om bijvoorbeeld onze digitale dienstverlening te verbeteren en producten en diensten sneller ter beschikking te stellen. Dat betekent ook intern wat, dat we onze manier van samenwerken aanpassen. Minder bureaucratisch, minder hiërarchisch.’

Marinka: ‘Ook in de publieke ruimte zullen we zichtbaarder worden. Onze maatschappelijke criteria en doelen betekenen ook dat we vaker zullen deelnemen aan het publieke debat. Niet om onszelf te promoten, maar omdat het past bij het denken in klant en maatschappijbelang. Soms spreken we dan als de Volksbank, een andere keer vanuit ASN Bank. Maar altijd vanuit een gemeenschappelijk belang.’ ●

**voor de wereld
van morgen**

Het platform van ASN Bank dat jou inspireert om steeds duurzamer te worden

BIJZONDER EN DUURZAAM WONEN

Foto: Rens van Boxmeer / Minitopia

Op Voor de Wereld van Morgen staan we geregeld stil bij bijzonder en duurzaam wonen. Hoe is het om in een tiny house of in een eco-wijk te wonen? In welke Nederlandse plaats staat straks de duurzaamste woonwijk van Europa (zie kader). Wat bedoelen de bewoners van de Utrechtse buitenwijk Leidsche Rijn met een voedselbos? Om meer overzicht te geven hebben we onze nieuwste artikelen over duurzaam wonen op één pagina verzameld. Daar vind je inspiratie als je plannen hebt om je eigen woning te verduurzamen. Zo lees je er wat energiebesparende maatregelen kosten én, op termijn, kunnen opleveren. Kijk voor alle inspiratie over duurzaam wonen op www.vdwvm.nl/duurzaam-wonen.

WORDT DIT DE DUURZAAMSTE WIJK VAN EUROPA?

In het hart van Nederland, aan de groene buitenrand van Amersfoort, staat eind dit jaar een volledig in hout gebouwde nieuwbouwwijk. Boswijk Common Woods bestaat uit 56 huizen: 33 koop- en 23 huurhuizen. De koopwoningen zijn met prijzen vanaf € 735.000 niet voor de gemiddelde huizenkoper weggelegd. Maar modulaire bouw kan gemakkelijk worden gekopieerd; daarmee wordt dit type duurzame woningen in de

toekomst goedkoper. In het plan is ook ruimte voor multi-generatiehuizen: woongebouwen voor verschillende generaties van één familie onder één dak. Common Woods is een mooi voorbeeld van biobased bouwen (zie ook het nieuwsartikel op pagina 7).

(H)EERLIJK KATOEN

Duurzaam wonen hoeft niet alleen te gaan over op, onder of in je huis. Ook een interieur kun je volop verduurzamen, bijvoorbeeld je beddengoed. Zo maakt het Nederlandse merk Yumeko bedden- en badgoed van volledig biologisch en fairtrade katoen. Voor eerlijk katoen kiezen is een slimme keuze, de productie ervan heeft een flinke impact op onze planeet.

Lees meer over de impact van katoen op natuur en mens op voordewereldvanmorgen.nl.

Foto: Josje Deekens

GASTCOLUMN MADELEIJN VAN DEN NIEUWENHUIZEN

GROEN APPLAUS

Afgelopen herfst kondigde KLM aan op Europese vluchten alleen nog vegetarische lunches te serveren in de Economy Class. 'Met een honderd procent vegetarische keuze komen we tegemoet aan de toenemende vraag van passagiers en dragen we op een positieve manier bij aan het milieu', aldus de luchtvaartmaatschappij.

Het internet gaf me, zoals zo vaak, een *meme*: een cartoonhondje dat aan tafel zit en doet alsof er niets aan de hand is terwijl de vlammen om het huis slaan. In de *meme* in kwestie zit hij in het vliegtuig en is er een vegetarische burrito op zijn tray gefotoshopt. 'KLM: alleen nog vegetarisch in Europese economy class', aldus de krantenkop die erboven was geplakt. Want ja, eerlijk gezegd voelt het wrang als een van de meest vervuilende industrieën in het nieuws komt voor het vegetarische voedsel dat ze serveren tijdens hun einde-loze vluchten. Goede stap, maar verdient het applaus?

Het olie- en gasbedrijf Shell weet al sinds 1986 dat klimaatverandering een rechtstreeks gevolg is van menselijk handelen (en van bijvoorbeeld de fossiele industrie), maar meer dan dertig jaar later is alleen hun communicatie-afdeling vergroend, zoals klimaatprotestgroep Extinction Rebellion het formuleert. Vrachtwagens van Shell zijn beplakt met foto's van bomen en sappige groene bladeren. Ondertussen investeert het bedrijf de komende jaren wederom miljarden in de productie van olie, aardgas en plastic.

Bedrijven hebben vaak, op z'n zachtst gezegd, een ambigue houding ten aanzien van klimaat en vergroening – zo ook de bankensector. *Green finance* is helemaal in, verscheidene banken hebben zogeheten groene producten voor mensen die klimaatbewust willen beleggen of sparen. Maar maakt het de sector als geheel onder de streep groener? Betekenen groene obligaties bijvoorbeeld dat een bank alle duurzame leningen in één mandje heeft gestopt zodat jij gerustgesteld kan slapen, of betekent het dat de bank actief investeert in méér duurzame samenwerkingsverbanden en bijvoorbeeld 'nee' zegt op zwaar vervuilende industrieën of bedrijven die wellicht winstgevender zijn? Ik wil best applaudiseren, maar alleen als de gevierde vooruitgang gepaard gaat met de transparantie om haar te controleren. ●

Retouradres:
Postbus 93514, 2509 AM Den Haag

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

